

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

(повне найменування закладу вищої освіти)

філологічний факультет

(назва інституту/факультету)

Кафедра

сучасної української мови

(назва кафедри)

СИЛАБУС

навчальної дисципліни

ПУНКТУАЦІЙНА ВПРАВНІСТЬ СТУДЕНТА

(вказіть назву навчальної дисципліни (іноземною, якщо дисципліна викладається іноземною мовою))

(вибіркова)

(вказати: обов'язкова)

Освітньо-професійна програма

(назва програми)

Спеціальність

(вказати: код, назва)

Галузь знань

(вказати: шифр, назва)

Рівень вищої освіти

перший (бакалаврський)

(вказати: перший (бакалаврський)/другий (магістерський)/третій (освітньо-науковий))

(назва факультету/інституту, на якому здійснюється підготовка фахівців за вказаною освітньо-професійною програмою)

Мова навчання

українська

(вказати: на яких мовах читається дисципліна)

Розробники: доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри сучасної української мови *Шабат-Савка Світлана Тарасівна*; кандидат філологічних наук, асистент кафедри сучасної української мови *Струк Іванна Михайлівна*

(вказати авторів (викладач (ів)), їхні посади, наукові ступені, вчені звання)

Профайли викладачів: <https://scholar.google.com.ua/citations?user=LvzPp3sAAAAJ&hl=uk>

<https://scholar.google.com.ua/citations?user=MeLrPX0AAAAJ&hl=uk&oi=ao>

Контактні телефони: +380507038586; +380663078283

E-mail: s.shabat-savka@chnu.edu.ua; iv.struk@chnu.edu.ua

Чернівці – 2020

1. Анотація дисципліни (призначення навчальної дисципліни).

Пунктуаційна грамотність має важливе значення для правильного сприймання будь-якого тексту. Правильне пунктуаційне оформлення тексту забезпечує його адекватне сприймання й розуміння. Проте студенти часто порушують пунктуаційні норми, допускаючи такі основні помилки: відсутність потрібних розділових знаків, уживання пунктуаційних знаків поза правилами, ненормативна заміна одного знака іншим. Основними причинами цих відхилень є низький рівень знань синтаксису й пунктуації української мови, недбале редагування матеріалів, брак часу на їх належне пунктуаційне оформлення.

Пунктуаційні норми як правила правопису передбачають тільки основні випадки використання пунктограм, репрезентуючи не завжди чітку альтернативу у використанні / невикористанні розділового знака. Кодифікація пунктуаційних норм часто є умовною, залежить від багатьох об'єктивних та суб'єктивних чинників речення, які можна простежити та оцінити на достатньому рівні лише в конкретному текстовому матеріалі.

Курс «Пунктуаційна вправність студента» передбачає удосконалення практичних навичок та вмінь при використанні інтерпозиційних та постпозиційних пунктограм речення, а також в поглибленні знань щодо теоретичних аспектів української пунктуації.

2. Мета навчальної дисципліни: репрезентувати студентам дискусійні та проблемні питання української пунктуації, допомогти їм засвоїти принципи пунктуаційного аналізу речення й тексту, навчити правильно визначати типи пунктограм, розвивати навички визначення тих чи тих пунктограм у реченні, тексті (наприклад, тире між підметом і присудком, розділові знаки при однорідних членах речення, розділові знаки у складносурядних, складнопідрядних, складних безсполучникових реченнях; у конструкціях із прямою мовою, непрямою мовою та невластивою прямою мовою та ін.), ознайомити з тими науковими джерелами, до яких можна звертатися для постійного вдосконалення культури писемного мовлення.

Запропонований курс дозволить студентам засвоїти основні правила постановки розділових знаків; зрозуміти принципи української пунктуації та типи пунктограм; ознайомитися з інноваційними процесами, що відбуваються в українській пунктуації; простежити вплив стилістики на використання розділових знаків (використання пунктограм у стилістично нейтральних і стилістично забарвлених реченнях), оцінити авторське використання пунктуаційних знаків.

3. Завдання. У результаті вивчення навчальної дисципліни студенти зможуть набути таких компетентностей:

І. Загальнонаукові компетентності:	
1.1.	- розуміння причинно-наслідкових зв'язків й уміння їх використовувати в професійній діяльності;
1.2.	- аналітичні здібності;
1.3.	- здатність здійснювати теоретичний аналіз проблеми;
1.4.	- володіти базовими навичками добору й аналізу мовних і літературних фактів для пояснення мовних явищ;
1.5.	- обґрунтовувати концептуальні основи, наукове підґрунтя структури і змісту засобів навчання (підручників, навчальних посібників тощо);
1.6.	- здатність пропонувати та обґрунтовувати гіпотези.
II. Соціально-особистісні компетентності:	
2.1	- здатність до засвоєння нових знань, прогресивних технологій та різноманітних інновацій, розвитку творчого мислення, потреби в постійному духовному та інтелектуальному самовдосконаленні;

2.2	-здатність до ефективного спілкування фаховою українською мовою;
2.3	-здатність аналізувати, синтезувати, оцінювати інформацію, щоб виявляти педагогічні проблеми і виробляти шляхи щодо їхнього усунення;
2.4	- креативність, здатність до системного мислення;
2.5	- здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях;
2.6	- усвідомлення ролі і значення наукових досліджень з синтаксису української мови;
2.7	- уміння організовувати навчально-виховний процес.
III. Інструментальні компетентності:	
3.1	- дослідницькі навички;
3.2	- здатність до аналізу і синтезу;
3.3	- знання іноземних мов;
3.4	- лінгводидактичний ресурс;
3.5	- уміння та навички в користуванні Інтернет-ресурсами.
IV. Професійні компетентності:	
4.1	- здатність реалізовувати основні концепції з синтаксису в навчальному процесі, вільно оперувати термінологічним апаратом;
4.2	-уміння вибудовувати власні концепції для висвітлення тих чи тих лінгвістичних ідей з пунктуації;
4.3	- уміння розкрити і схарактеризувати основні тенденції та в пунктуації української мови;
4.4	- обґрунтувати етапи розвитку пунктуації;
4.5	- здатність чітко оперувати пунктуаційними нормами української літературної мови;
4.6	- володіти мовнокомунікативними компетенціями для пунктуаційного аналізу речення (простого, складного, ускладненого);
4.7	- уміння користуватися основними прийомами та методами викладання української мови, зокрема пунктуації як важливого розділу граматики;
4.8	- залучати до аналізу різні наукові джерела (монографії, наукові розвідки, лінгвістичні енциклопедії, лексикографічні джерела);
4.9	- використовувати набуті знання для аргументації тих чи тих положень для розкриття змісту досліджуваного мовного явища;
4.10	- використовувати новітні освітні технології, програмне забезпечення й сучасні технічні засоби навчання, створювати блоги, презентації, буклети, шкільні кабінети мови.

4. Пререквізити. Теоретичною базою вивчення дисципліни є навчальні курси: «Український правопис», «Практикум з української мови».

5. Результати навчання. У результаті вивчення навчальної дисципліни студенти повинні:

знати:

- основні напрацювання в галузі пунктуації української мови;
- історичні відомості про становлення пунктуації як окремого розділу мовознавства;
- основні правила постановки розділових знаків й принципи української пунктуації;
- історію становлення розділових знаків;
- пунктуаційні норми сучасної української літературної мови;
- основні досягнення й тенденції в галузі сучасного української пунктуації;

вміти

- комплексно аналізувати прості речення за схемою пунктуаційного розбору;
- застосовувати на практиці правила постановки розділових знаків між групою підмета і присудка;
- використовувати систему правил розділових знаків при однорідних членах речення;
- виконувати пунктуаційний аналіз речень із відокремленими членами речення;
- розрізняти поняття «вставної та вставленої конструкції»;
- пояснити наявність розділових знаків у реченнях з уточнювальними, приєднувальними та пояснювальними словами;
- пояснити розділові знаки при звертаннях, порівняльних зворотах;
- застосовувати на практиці знання правил постановки розділових знаків при вигуках, питальних та окличних словах;
- пояснювати розділові знаки у складносурядних, складнопідрядних, складних безсполучникових реченнях;
- визначати синтаксичні конструкції з прямою мовою, непрямою мовою та невласне прямою мовою;
- використовувати знання постановки розділових знаків при прямій мові та при цитатах на практиці, під час опрацювання конкретного тексту.

3. Опис навчальної дисципліни

3.1. Загальна інформація

Назва навчальної дисципліни: «Пунктуаційна вправність студента»											
Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість		Кількість годин						Вид підсумкового контролю
			кредитів	годин	лекцій	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота	індивідуальні завдання	
Денна	2	4	3	90	10	20			56	4	залік

3.2. Дидактична карта навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин												
	денна форма							Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.	
	90	10	20			56							

Модуль 1												
Змістовий модуль 1.												
„Пунктуація української мови: розвиток та інновації”												
Тема 1. Пунктуація української мови: обсяг і термінопоняття	9	2	2			5						
Тема 2. Історія становлення пунктуації української мови. Перші пунктограми давньоукраїнських пам’яток. Розділові знаки в граматиках та художніх творах VII-XIX ст. Новаторські впливи письменників на формування пунктуаційних правил. Становлення пунктуаційних норм та наукової термінології в XX-XXI ст.	8	1	2			5						
Тема 3. Принципи української пунктуації (структурно-граматичний, інтонаційний, смисловий) Типи пунктограм.	8	1	2			5						
Тема 4. Інноваційні процеси в українській пункції. Альтернативні випадки вживання розділових інтерпозиційних знаків. Факультативне та індивідуально-авторське вживання розділових знаків.	8	1	2			5						
Тема 5. Пунктуаційний аналіз речення як спосіб оволодіння нормами української пунктуації. Аналіз інтерпозиційних та пост позиційних розділових	11	1	2			8						

знаків у реченні та тексті.												
Разом за ЗМ 1	44	6	10			28						
Змістовий модуль 2. „Розділові знаки в контексті синтаксичних одиниць: просте і складне речення, текст”												
Тема 1. Складні випадки пунктуації в простому реченні: кома, тире, двокрапка. Аналіз розділових знаків на синтаксичному матеріалі різних стилів мовлення.	10	1	2			7						
Тема 2. Тире як розділовий знак: пунктуаційні ситуації використання.	16	1	4		4	7						
Тема 3. Функційні особливості розділових знаків у складному реченні	10	1	2			7						
Тема 4. Актуальні проблеми аналізу пунктуації в контексті складних синтаксичних побудов (надфразна єдність, період).	10	1	2			7						
Разом за змістовим ЗМ 2	46	4	10		4	28						
Усього годин	90	10	20			82						

3.2.1 Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тире між підметом і присудком та між різними членами речення	2
2	Розділові знаки при однорідних членах речення	2
3	Розділові знаки при відокремлених членах речення	4
4	Розділові знаки при вставних і вставлених конструкціях	2

5	Розділові знаки при уточнювальних, пояснювальних та приєднувальних членах речення	2
6	Пунктуація у реченнях зі звертаннями, порівняльними зворотами. Розділові знаки при вигуках, питальних та окличних словах	2
7	Розділові знаки у складних реченнях	4
8	Розділові знаки при прямій мові та при цитатах	2

3.2.2 Тематика індивідуальних завдань

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Пунктограми „Тире між підметом і присудком” і „Тире на місці пропущеного члена речення” в збірниках народної творчості: особливості пунктуаційних ситуацій та використання	1
2	Двокрапка в текстах наукового стилю (пор.: Біблія складається з двох частин: Ветхого Заповіту й Нового Заповіту (З підручника); На пам’ятнику Котляревському вирізьблені цікаві малюнки з його п’єс „Наталка Полтавка” і „Москаль-чарівник” (О. Іваненко).	1
3	Основні положення статті О.Доценко «Стратити не можна, помилувати, або особливості української пунктуації».	1
4	Розробка проблематики з пунктуації на сторінках журналів «Мовознавство», «Дивослово», «Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах».	1
	Разом	4

3.2.3 Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Українська пунктуація в персоналіях XX-XXI століть	5
2	Синтаксичні та пунктуаційні особливості синтаксису ускладненого речення	5
3	Модальність і комунікативна настанова речення	5
4	Комунікативні різновиди речень та пунктограми, пов’язані з оформленням речень	5

5	Національно-культурна специфіка мовленнєвого етикету	8
6	Уживання індивідуально-авторських розділових знаків в художніх текстах П. Тичини, М. Вінграновського, Л. Костенко, В. Стуса, О. Забужко та ін.)	7
7	Синтаксична поетика: особливості синтаксичної організації поетичного тексту та комунікативно-інтенційного змісту	7
8	Порушення пунктуаційних норм в інтернет-текстах	7
9	Пунктуаційні норми української мови у професійному спілкуванні	7
	Разом	56

4. Форми і методи навчання. Вивчення пунктуації української мови передбачає застосування загальнонаукових **методів** – аналітичного та синтетичного, а також лінгвістичних методів: - дистрибутивний метод аналізу допомагає встановити відстань між дистанційними членами речення; - метод трансформаційного аналізу уможлиблює заміну одних компонентів синонімічними одиницями для визначення семантики членів речення, що дозволяє визначити відповідність розділового знака (наприклад, заміщення поширеного узгодженого препозиційного означення підрядною частиною складного речення; безсполучникового речення – складнопідрядною конструкцією (для визначення функції тире та двокрапки)).

Курс передбачає такі **форми** навчання: проблемні й оглядові лекції, активні практичні заняття, тренінги, заняття із застосуванням комп'ютерної та телекомунікаційної техніки, інтерактивні заняття (навчальні дискусії, робота в парах), інтегровані заняття, ділові ігри тощо.

5. Система контролю та оцінювання

Засоби оцінювання:

- контрольні роботи;
- інтерактивні тести;
- реферативні повідомлення;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- студентські презентації та виступи на наукових заходах;
- завдання із залученням мультимедійних засобів;
- законспектовані наукові праці;
- термінологічний словничок.
- контрольні диктанти.

Форми поточного та підсумкового контролю

Форми поточного контролю: тестування, реферат, творча робота, усна та письмова відповідь студента.

Форма підсумкового контролю: залік.

Критерії оцінювання результатів навчання з навчальної дисципліни

Оцінювання проводиться за 100-бальною шкалою. Студенти мають можливість отримати бали за такі види робіт:

- індивідуальні завдання – 16 балів;
- контрольний диктант – 14 балів;
- робота на практичних заняттях – 14 балів;
- контрольний пунктуаційний аналіз речення та тексту – 16 балів;
- тестова залікова робота – 40 балів.

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне оцінювання (аудиторна та самостійна робота)									Кількість балів (залікова робота)	Сумарна к-ть балів
Змістовий модуль №1					Змістовий модуль № 2					
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	40	100
6	6	6	6	6	8	8	7	7		

6. Рекомендована література

6.1. Базова (основна)

1. Гуйванюк Н. В. Основи пунктуації сучасної української мови : [навч. посібник] / Н. В. Гуйванюк, О. В. Максим'юк, Ф. Д. Китар, К. В. Вандишева. – Чернівці : Рута, 2002. – 117 с.
2. Житар І. Українська мова : Синтаксис і пунктуація : [навч. посібник] / Ірина Житар, Тетяна Матвійчик. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2008. – 240 с.
3. Савченко І. С. Пунктуація сучасної української мови: навч. посіб. : 2-е вид., доп. і випр. / І. С. Савченко. — Черкаси: Відлуння-Плюс, 2008. — 152 с.
4. Терлак З. М. Пунктуаційний словник-довідник. – Львів: Світ, 2019. – 396 с.
5. Ткаченко Є. М. Українська мова. Пунктуація : правила, вправи, диктанти : [навч. посібник] / Є. М. Ткаченко. – Харків : Консум, 2001. – 288 с.
6. Український правопис. – К. : Наукова думка, 2019. – 392 с.
7. Шабат-Савка С.Т. Пунктуація української мови: [навчальний посібник] / С. Т. Шабат-Савка, О. В. Максим'юк, Н. О. Шатілова. – Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2016. – 240 с.

6.2. Допоміжна

1. Вихованець І. Теоретична морфологія української мови : Академічна граматики української мови / Іван Вихованець, Катерина Городенська / [за ред. І. Вихованця]. – К. : Пульсари, 2004. – 400 с.
2. Галас А. М. Період у сучасній українській літературній мові : [навчально-

методичний посібник для студентів філологічних спеціальностей] / А. М. Галас. – Ужгород : УНУ, 2002. – 54 с.

3. Гуйванюк Н. В. Синтаксис неповного речення. Еквіваленти речень : [навчально-методичний посібник] / Н. В. Гуйванюк, А. М. Агафонова, С. Т. Шабат-Савка. – Чернівці : Рута, 2007. – 100 с.

4. Гуйванюк Н. В. Складні ускладнені речення : [теоретично-практичний блок] / Н. В. Гуйванюк, О. В. Кульбабська. – Чернівці : Рута, 2003. – 145 с.

5. Довідник з українського правопису // за ред. І. Вихованця. – К., 2006.

6. Дудик П., Прокопчук Л. Пунктуація // Дудик П., Прокопчук Л. Синтаксис української мови. – К., 2010. – С.351-364.

7. Загнітко А. П. Український синтаксис : [навчально-практичний комплекс] / А. П. Загнітко, М. О. Вінтонів, Л. В. Сегін. – Донецьк – Слов'янськ : ДонНУ, 2010. – 651 с.

8. Кондратенко Н. В. Синтаксис українського модерністського і постмодерністського художнього дискурсу : [монографія] / Н. В. Кондратенко. – К. : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2012. – 328 с.

9. Кочан І. М. Лінгвістичний аналіз тексту : [навч. посібник] / І. М. Кочан. – К. : Знання, 2008. – 423 с.

10. Савченко І. Історичний шлях української пунктуаційної системи. // Мовознавчий вісник. Збірник наукових праць. Випуск 12–13. – С. 284–291.

11. Савченко І. С. Пунктуаційний аналіз / І. С. Савченко // Лінгвістичний аналіз: практикум: навч. посіб. / [за заг. ред. Г. Р. Передрій ; авт. : Г. Р. Передрій, М. І. Калько, І. С. Савченко та ін.]. – Київ: Академія, 2013. – С. 182–212.

12. Синявський О. Розділові знаки // Синявський О. Норми української літературної мови. – Львів, 1991. – С. 348 – 357.

13. Слинько І. І. Синтаксис сучасної української мови : Проблемні питання / І. І. Слинько, Н. В. Гуйванюк, М. Ф. Кобилянська. – К. : Вища школа, 1994. – 670 с.

14. Шабат-Савка С. Т. Категорія комунікативної інтенції в українській мові : [монографія] / С. Т. Шабат-Савка. – Чернівці : Букрек, 2014. – 412 с.

15. Ющук І. П. Практикум з правопису і граматики української мови. – К.: Освіта, 2012. – 270 с.

6.3 Інформаційні ресурси

1. Андрощук Н. Авторська пунктуація в щоденнику Ольги Кобилянської <http://esnuir.eunu.edu.ua/bitstream/123456789/7164/1/3.pdf>

2. Ковальчук М. П. Пунктуаційна грамотність як складова формування мовної особистості // Наукові записки Національного університету „Острозька академія”. Серія : Психологія і педагогіка. – 2014. – Вип. 29. – С. 41–43. – Режим доступу: https://eprints.oa.edu.ua/3518/1/Kovalchuk_NZ_Vyp_29.pdf

3. Помирча С., Бельська Т. Індивідуально-авторська пунктуація як засіб формування синтаксичної компетенції в майбутніх учителів початкової школи Режим доступу: http://pptma.dn.ua/files/2016/3/17.Pomyrcha-Belska_s.%20155-162.pdf

4. Сегін Л. В., Тищенко Л. М. Тестове оцінювання знань студентів із дисципліни «Українська пунктуація» <http://oaji.net/articles/2017/927-1518097757.pdf>

5. Соболь Л.І. Актуалізація проблеми становлення системи пунктуаційних знаків: походження, статус, функції. Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Серія 8. Філологічні науки (мовознавство і літературознавство) Випуск 7. 2017. – С. 121-129. / Режим доступу: <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/26144/1/Sobol%20121-129.pdf>

6. Тепшич А. І. Постмодерністська авторська пунктуація як один із прийомів мовної гри (на матеріалі прозових творів представників станіславського феномена). Вісник Запорізького національного університету. Філологічні науки. № 1, 2016 – С. 244 – 250. Режим доступу: <https://web.znu.edu.ua/herald/pages/56.ukr.html>

7. Шульська Н., Швирид Т. Робота редактора над пунктуаційними помилками у друкованих ЗМІ. Режим доступу: <http://esnuir.eenu.edu.ua/bitstream/123456789/13056/1/Shulska%20N.%2C%20Shvyryd%20T.pdf>
8. Ющук І. П. Практикум з правопису і граматики української мови. – К.: Освіта, 2012. – 270 с. / Режим доступу: <https://ushchuk.files.wordpress.com/2013/09/d196.pdf>.